

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.

Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Javen učiteljski shod

se vrši v ponedeljek, dne 28. decembra t. l., v „Mestnem domu“ v Ljubljani.

Dnevni red:

Položaj kranjskega učiteljstva.
— Poroča deželni poslanec tov. E. Gangl.

Začetek ob 8. uri zvečer.

Na shod ne bo nihče posebe vabljen. Shod bo javen, torej ima vsakdo pristop. — S tem opozarjamo na ta shod učiteljstvo. Ostalemu občinstvu pa bo shod naznanjen z lepaki. Na shod naj pride vsak, komur je kolikaj mogoče.

V torek, dne 29. decembra, se zbere ob 9. uri zjutraj v pritličju „Narodnega doma“ v Ljubljani vsi predsedniki okrajnih učiteljskih društev na Kranjskem, vsi socialni odseki in vsi tedaj v Ljubljani prisotni odborniki na velevažno posvetovanje.

Na shod pride tajnik „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“, ki šteje 25.000 članov tovariš Matija Hajný, učitelj v Jankovicah, na Moravskem.

Ob koncu leta.

Z današnjo številko zaključuje naš list svoj osemindesetletni letnik. Po obsegu in po raznolikosti vsebine ne moremo tega letnika primerjati z nobenim prejšnjim, ker vsakega presega v vsakem pogledu. Slovensko napredno učiteljstvo ima sedaj svoje glasilo, kakršnega nima nobeno drugo učiteljstvo v Avstriji, ki živi morda tudi v ugodnejših razmerah, kakor živimo mi.

Uredništvo in upravišтво je storilo za list, kar je največ moglo. Delali smo vse leto vztrajno in pošteno. Krog naših čitateljev in naročnikov se je razširil, a vendar še ne toliko, kolikor bi bilo nujno treba, da dobi „Učiteljski Tovariš“ trdno gmotno podlago, da se bo lahko še lepše razvijal in še odločnejše služil svojemu namenu.

Ne čutimo potrebe, da bi iznova razvijali program o delu v bodočem letu. Iz dela v preteklem letu sklepamo lahko vsak sam, kako bomo pisali in urejali svoj list leta 1909. Delali bomo tako, kakor se nam zdi najbolje in najkoristnejše, da pomagamo učiteljstvu in šolstvu do boljših časov. Naš list je naše bojno orožje.

Ne iščemo priznanja in pohvale. Zavest v polni meri storjene dolžnosti je naše najlepše plačilo.

Vse tovariše in tovarišice, ki so dobre volje, vabimo, da stopijo v naš krog. Čim več nas bo, tem močnejši bomo. Zadovoljni bomo šele tedaj, ko bo vsak učitelj in vsaka učiteljica naročnik in plačnik našemu listu. Somišljeniki in somišljenice pa naj skrbijo, da se list čim najbolj razširi tudi v neučiteljskih krogih. Mi poznamo svoje težnje, križe in težave, spoznati pa jih mora tudi javnost, da nas bo umela in podpirala. Boj za učiteljstvo in šolstvo je boj za prosveto naroda. Narod brez prosvete je narod brez bodočnosti.

Svoje čitatelje in čitateljice prosimo, naj se pri naročilih ozirajo samo na one tvrdke, ki objavljajo svoje oglase v našem listu in naj zahajajo samo v one lokale in v ona društva, ki imajo naš list na razpolago. Od tvrdk, ki reflektujejo na podporo učiteljstva, moramo zahtevati, da tudi one nas podpirajo. Roka umiva roko.

Z združenimi močmi, neomajni in nepodkupni v svojem prepričanju pogumno naprej! V to ime: Vesele praznike in srečno novo leto!

Madjarizacija hrvaškega šolstva.

Zagreb, 19. decembra 1908.

—ja— Zagrebški „Pokret“ je zvedel, da je bilo od nastopa službovanja grofa Khuen-Hedervarya do imenovanja barona Raucha hrvaškega bana, torej v razdobju 25 let, ustanovljenih v Hrvaški 46 novih madjarskih šol. Za enajstmesečnega vladanja barona Pavla Raucha se je to število povišalo na 78, tako da se je pod vladanjem Rauchovim ustanovilo 32 novih šol. Vzlic tej silni madjarizaciji namerava madjarska vlada ustanoviti še več novih madjarskih šol. Kakor poroča železniški uradni list, je trgovinski minister Košut te dni imenoval 18 novih madjarskih učiteljev, od katerih jih je 12 določenih za nove madjarske šole v Slavoniji. Razentega ustanovijo Madjari v kratkem nove madjarske šole v Novski, Pleternici, Vrpolju, Capragi in Cirkenici. V Zagrebu in Osijeku ustanove višje madjarske šole. Vzdrževanje vseh teh šol obremenjuje skupni proračun. V to svrhu je stavljenih v proračun trgovinskega ministarstva za prihodnje leto celih 960.000 K. — To je silno denarja — sami Judeževi srebrniki!

Dočim se iz skupnega proračuna izdaja za vzdrževanje in ustanovljenje madjarskega šolstva toliko denarja se ne stori za razvoj hrvaškega šolstva skoraj prav ničesar. Da, iz avtonomnega proračuna so bile celo črtane nekatere postavke za hrvaške šole. In tako se madjarizira hrvaško šolstvo pod pokroviteljstvom „najbolj hrvaškega bana barona Raucha“ — kakor ga namreč naziva „najradikalnejši in največji živeči Hrvat“ — Frank. Če se spričo takih kribečih dejstev ne odpro oči tudi zadnjemu hrvaškemu zaslepljencu, ki se je dajal doslej zaslepljati po hinavskih bobnečih frazah tega zloduha hrvaškega naroda — potem bi morali res obupavati nad bodočnostjo Hrvaške. Naravnost v sramoto pa je za izvestne „veličo-

avstrijske“ kroge na Dunaju, da se ne sramujejo takega orodja, kakršno jim je Frank s svojimi usuzjenimi pristaši.

Potom šolstva hočejo Madjari in Madjaroni na Hrvaškem vzdržati, utemeljiti in utrditi svojo moč in vladati, a brzkone se uresniči prej nego mislijo sami, tista rečenica: Preveč napeta struna — poči!

Okrepimo svojo organizacijo!

Plač A. Pesek.

IV.

O naročanju listov in plačevanju stanovskega in narodnega davka potom soc. odseka „Zveze“ še nekatera pojasnila.

Soc. odsek „Zveze“ bo mu vplačane zneske vestno izročil v iste namene, v katere določi naročnik. Učiteljska društva dobe za nje vplačano društvenino ali na enkrat vso ali pa v dveh polletnih obrokih. Zneske za učit. konvikt, družbo sv. C. in M. i. dr., dobrodelne narodne namene bo plačeval odsek skupno kot pokroviteljnine slovaštaj. učiteljstva, da dobi pri dotičnih društvi (družbah) glas in tako vpliv nanje. Ob koncu leta bo pa objavil soc. odsek v „Učit. Tovarišu“ natančen seznam, koliko in kdo je daroval za ta ali oni dobrodelni namen (konvikt, družbo sv. C. in M., podporno društvo „Učiteljski pripravniki“ v Mariboru itd.). Katere liste ima kdo naročene, tega se ne bo objavilo, temveč to se bo naznanilo le soc. odsekom okrajnih učiteljskih društev za vsak okraj posebe v svrhu agitacije. O vsem poslovanju bo predložil soc. odsek „Zveze“ tudi upravnemu odboru natančen račun, tako da bo mogoča vsestranska kontrola poslovanja soc. odseka „Zveze“.

Potom soc. odseka se lahko naroči vsak slovenski in tudi neslovenski list (časopis) pa bodisi politični, beletristični i. dr. Kdor naroči

čas, toda čutili so, da je to slabo in da nekaj ni v redu.

„Sicer pa,“ nadaljuje šolski nadzornik. „kdo vam neki odjemlje besedo. Nihče Lahko se opravičujete, kakor hočete. Država se samo briga za blagor svojih državljanov, ko jim da priložnost se izkazati v državnem jeziku; da, s tem jim nudi neizmerne ugodnosti. Narodnostim se zaradi tega ne jemljejo kake pravice, torej se ljudje zamorejo učiti . . .“

„A kdaj, ko pa skoro ves za učenje namenjeni čas uporabimo v to svrhu, da ustrezemo zahtevam države?“

„Kdaj — kdaj — hm! — Kaj pa to meni mar? Mene se to ne tiče prav nič, marveč samo to, kar se tiče madjarskega jezika. Katere knjige rabite? . . .“

„Te in te,“ mu pokaže učitelj, „vse so potrjene od ministrstva.“

„Ali imaš ti knjige?“ vpraša nadzornik nekega dečka.

„Da, imam jih.“

„Pokaži mi jih.“

Fant vzame torbico iz klopi ter jemlje iz nje knjige drugo za drugo.

Nadzornik upre svoj pogled na malo nevezano knjižico. Vzame jo v roko ter vidi, da

LISTEK.

Iz življenja slovaškega učitelja.

Orta. Spisal Aliquias. Posl. Podravske. (Konec.)

Otroci so odgovarjali.

Pa pogleda nadzornika. Temu je igral porogljiv smeh okrog ust, lice mu je bilo blede kakor vosek.

„Dovolj je, gospod učitelj,“ izpregovori potihoma z zategljivim, pisarniškim glasom in oni smešni, bagatelizirajoči smeh mu je še neprestano igral okrog ust. „Visi nemara mislite, da je to učenje. Toda to ni nič . . . To še ni nikakršna posledica! To je vse naučeno na izust!“

„Prosim, to so vaje razuma; vsak dan dopoldne in popoldne učim otroke in se razgovarjam z njimi,“ govori učitelj, ki se čuti razžaljenega. „Da, otrokom je znano, koliko sem prebil, da sem vso stvarino neprestano ponavljal in k nji dodajal novo, ker sem vedel, da pride nekdo ta pouk nadzorovati in če otroci ne bodo znali spretno odgovarjati, pa mi poreče, da to ni nič.“

„Posim, dovolite — jaz že vem. Sicer pa hočem izpraševati jaz.“

„Kaj imaš na sebi?“ vpraša nekega fanta v madjarščini.

„Sukno.“

„Kaj je sukno?“

„Obleka.“

„Kaj pa si ti?“

„Jaz sem učenec.“

In tako je šlo dalje. Otroci so odgovarjali še dovolj dobro. Med tem stopi nadzornik k zadnji klopi in začne ondi izpraševati one najbolj preproste otroke, kakor tudi one, ki so pozneje začeli obiskovati šolo, pa še to kaj neredno. Vsi so slabo znali.

„Vidite!“ zakliče zmagovito, „otroci nič ne znajo?“

„Dovolite, gospod nadzornik.“

„Ne ugovarjajte mi, jaz poznam ta način izgovorov. Kaj vse ste še učili?“

Učitelj mu pokaže razredno knjigo in učni načrt — toda ne odgovori niti besedice, videč, da je vse prizadevanje zaman.

Nadzornik jame izpraševati iz vsakega predmeta. Ko konča izpraševanje, stopi k Pončanu ter mu reče potihoma, ne gledajoč mu v lice:

„Gospod učitelj! V vaši šoli je pouk madjarskega jezika nezadosten . . .“

„Gospod.“

„Prosim — nezadosten! Zakaj to, kar otroci znajo, je uprav toliko kakor nič. Ali pa ne veste, da se morajo otroci v četrtem razredu znati že razgovarjati v madjarščini, v šestem pa morajo biti že popolnoma zmožni tega jezika, kakor v pisavi tako tudi v razgovoru.“

„Da, znan mi je zakon,“ odvrne učitelj, „toda prosim, naj bi čuvarji zakona ne jemali na odgovornost samo učitelja, marveč tudi različne ovire, ki onemogočujejo izvršitev tega zakona. Tam gotovo ni znano, s kakšnimi ovirami se mi je treba boriti, ko jamejo otroci v pozni jeseai zahajati v šolo, spomladi pa jih starši jamejo zgodaj rabiti za delo pri domačiji. A potem še ta upor naroda.“

„Ne govorite mi kaj takega, gospod učitelj! Narod je dober. Ljudje se ne brigajo zato, kar se poučuje v šoli in kako. Le samo vi razburjate ljudi, vi s svojim hujskanjem zopeč državno idejo in državni jezik.“

„Tega si ne pustim reči!“ zakliče učitelj.

Otroci so medtem osuplo gledali učitelja in nadzornika. Resnica, da niso razumeli ni-

list potom soc. odseka, ga ne sme naročiti še pri upravnistvu dotičnega lista, ker bi sicer dobival dva izvoda. Kdor pa je že naročil pri upravnistvu kak list, ga sicer lahko še naroči potom soc. odseka, a mora razločno opomniti, da ga je že direktno naročil za četrtletje, polu leta ali celo leto. Istotako ne pošiljajte naročnine direktno upravnistvu listov, temveč dobite poštne položnice soc. odseka „Zveze“ za plačevanje v mesečnih obrokih. Kdor je pa že poslal naročnino za kak list za leto 1909 dotičnemu upravnistvu, naj to v „Naročilnem listu“ razločno opomni ter vpiše v „Naročilni list“ le ostalo vsoto, ki jo še ima plačati na naročnini v letu 1909.

Socialni odsek „Zveze“ je pristopil k čekovnemu prometu in dobi vsak učitelj in vsaka učiteljica, ki vpošlje izpolnjen in podpisan „Naročilni list“, z obratno pošto 12 čekovnih položnic, s katerimi bo plačeval mesečne obroke.

Potom odseka naročene liste bo dobilo učiteljstvo naravnost od upravnistev listov in ne potom soc. odseka, ker s tem bi se poslovanje sila otežkočilo in dostavljanje zakasnilo. Eventualne reklamacije so torej tudi vbodoče pošiljati upravnistvu dotičnega lista in ne soc. odseku, ker ta nima ničesa opraviti pri razpošiljanju časopisov.

Izpremenitev stanovišča se mora pa naznaniti upravnistvom listov in tudi soc. odseku „Zveze“.

Kdor med letom ne mara več imeti naročenega kakega lista, ga slobodno vrne, a naznaniti mora to tudi soc. odseku, da mu dotični znesek naročnine odračuni, t. j. odpiše ostale mesece. Kdor si pa med letom želi naročiti še kak list, naj to naznani soc. odseku, ki bo takoj potrebno ukrenil, a mesečni obroki se mu bodo zvišali za primerno vsotico.

Naročniki imajo torej popolno svobodo; nikogar se ne sili ne tako in ne tako in vendar se naročevanje listov in plačevanje narodnega in stanovskega davka znatno olajša ter nima nobeden nikakih stroškov zaradi tega, temveč bo odsek izkušal doseči še celo nakaj odstotkov popusta pri naročnini za svoje naročnike.

Vsak slovenski učitelj in vsaka slovenska učiteljica na Štajerskem se naj torej posluži „Naročilnega lista“.

V.

Omenil sem že v III. članku nekatere ugodnosti, ki bi jih imela naša organizacija od tega načina naročevanja, in navesti hočem še nekaj točk, kake koristi bi imel naš stanovski ugled od tega.

Neki založnik je dejal nedavno: „Učitelji so jako dobri odjemalci — a slabi plačniki.“ Če pomislimo svojo gmotno mizerijo, je razumljivo, da smo učitelji slabi plačniki, a v omenjenem reku je očitano, čemu pa vzameš, če ne moreš redno plačevati. In to je poniževalno. — Pred alternativno smo, ali bi si naj ničesar ne naročili, ker ne moremo redno plačevati. Prvo nas dovede do duševne otupelosti ter je ne le našemu osebnemu in stanovskemu ugledu na kvar, temveč ima škodo tudi narod, zakaj kakršno učiteljstvo — takšna mladina... Iskati moramo torej način, da bomo redni plačniki svoje duševne hrane. In če nam zvišajo tudi plače, ne postane učiteljstvo redni plačnik, ker drugi stanovi, ki

imajo znatno večje plače, tudi niso redni plačniki. Delavci ki dobivajo vsak teden svojo mezdjo, imajo v krajih, kjer je njihova organizacija čvrsta, kjer so zavedni, uvedeno tedensko plačevanje prispevkov za svoj stanovski davek (članarino organizacije) in naročnino za liste. In ta način se je jako dobro obnesel, zakaj bi se potem omenjeni način naročevanja in plačevanja potom soc. odseka „Zveze“ ne obnesel? E d i n i n a č i n, da bo učiteljstvo ne le dober odjemalec, temveč tudi redni plačnik, je, da se učiteljstvu omogoči plačevati naročnino in druge prispevke v mesečnih obrokih.

Da se napredni listi ne zavzemajo za učiteljstvo s tisto vsmo, kakor bi se morali, je vzrok tudi, ker imajo med učiteljstvom razmeroma malo naročnikov in dober del teh redno niti ne plačuje naročnine. Kako nevoljen je upravnik „Učit. Tovarša“, pričajo dovolj njegove listnice, a to je upravnik stanovskega glasila, ki še potrpi, ker ve, kaka je naša gmotna mizerija. Lastniki drugih listov pa ne potrepe, temveč na tihem in tudi javno zabavljajo čez učiteljstvo, češ — slabi plačniki so. In na ta način trpi ugled vsega stanu.

Ako se pa učiteljstvo naroči na liste potom soc. odseka „Zveze“, odpade namah ta veliki nedostatek, ki nam toliko škoduje, in učiteljstvo dobi ves drug ugled, ker bo redni plačnik. Naša organizacija bo pa od časopisov tudi lahko zahtevala podpore za to ali ono našo akcijo, n. pr. regulacijo plač i. dr., stanovske in službene zadeve. Kateri časnik pa je že prinesel kaj člankov, n. pr. o regulaciji učiteljskih plač? Nobeden! Kako potrebno pa bi bilo, da bi se listi zavzeli za naše težnje, ker listi vplivajo suggestivno na mase ter delajo tako javno mnenje! Javno mnenje pa je dostikrat ali celo večinoma merodajno za postavodajne korporacije. Javno mnenje postavi učiteljstvo v svojo službo, če dobi vpliv na liste in to je mogoče, če se učiteljstvo naroči nanje potom soc. odseka in postane tako redni plačnik. Vodstvo organizacije lahko od listov zahteva: „Ker je toliko in toliko učiteljev in učiteljic naročenih na Vaš list, zavzamite se letos za to in ono našo težnjo, sicer bomo učiteljstvu priporočili, da ga opusti prihodnje leto.“ In takšna alternativa bi gotovo izdala; da, listi bi zaradi konkurence — vsak list je vendarle trgovsko podjetje — celo tekmovali, kateri bi se bolj zavzemal za naše težnje.

Naš stanovski ugled bi se tudi jako povzdignil, če bi plačevalo učiteljstvo narodni davek, t. j. prispevke za to in ono narodno društvo, n. pr. družbi sv. O. in M., soc. odseku in bi ta plačeval pokroviteljnine s tem. Sedaj se navadno sodi, da učiteljstvo nič ne daje v narodne namene, ker če da tudi kateri tu eno krono, tam dve, javno mnenje to prezre in tako je razumljivo tisto neupoštevanje učiteljstva pri narodnih napravah. Če pa da vsak učitelj in vsaka učiteljica bodisi v ta ali oni narodni namen mesečno le 10 ali 20 h potom soc. odseka „Zveze“, bi se nabrale lepe vsote, ki bi glasno pričale o naši narodni zavednosti in naš stan bi dobil ves

drug ugled, če bi leto za leto plačal toliko in toliko pokroviteljnin za to ali ono narodno napravo.

Pred nekoliko leti se za dijaštvo nihče ni zmenil, v očeh starejših so bili le nezreli dijak, ter so bili kvečjemu dobri, da so na kaki primiciji zabavali občinstvo z burkami „Kovač si je našel tobak“ i. dr., a dandanes ima dijaštvo ves drug ugled. Družabno se jih ne prezira, in časopisi obširno poročajo o vsakem pokretu dijaštva. Ta ugled si je pridobilo dijaštvo z narodnim delom in s svojo narodno poštrevolnostjo. Že celo srednješolci zbirajo prispevke, da plačujejo pokroviteljnine v narodne svrhe, in kak vtisk napravi poročilo, n. pr.: Mariborski gimnazijci so plačali letos družbi sv. O. in M. že drugo pokroviteljnino. Pri tem pa marsikdo pogreša poročila, da je učiteljstvo kaj vplačalo.

Učiteljstvo sicer plačuje narodni davek in je gotovo tudi jako narodno poštrevolno, a učiteljske krone se ne upoštevajo, kertiutim priklaplajo raztresene. Potrebno je torej za povzdigo našega stanovskega ugleda, da organizujemo plačevanje našega narodnega davka. Tisto „Levica naj ne ve, kar da desnica“, velja le za posameznika, a za stan je potrebno, da se vsako leto izkaže s svojim prispevkom, ker velja za stan v tem oziru še bolj kakor za posameznika, da toliko veljaš, kolikor plačaš.

Pri plačevanju narodnega davka pa imata učitelj in učiteljica istotako popolno svobodo kakor pri naročevanju listov. V „Naročilne liste“ vpišeš za katerikoli namen hočeš dati in kolikor hočeš dati. Nihče se ne sili in tudi ni nikakršnega beračenja in vendar bi bil uspeh znaten.

Kako veliko korist bodo imela učiteljska društva, o tem pa prihodnjič.

Občine — stebri držav.

Občinam je sicer z občinskim redom za Štajersko odmerjen določen delokrog. Ob površčnem pogledu tega reda se dozdeva, da politične zadeve ne sodijo v delokrog občin, a ker je c. kr. državno sodišče na Dunaju s svojo razsodbo z dne 3. julija 1906, broj 264, razsodilo, da se politične pravice, zapopadane v določbah državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra l. 1867, drž. zak. broj 142, ne nanašajo samo na državljane, temveč tudi na vse tužemske korporacije, torej tudi na občino Kokarje, ki ni samo organ deželnega odbora in člen upravnega organizma v Štajerski, temveč je tudi sama za sebe politična korporacija, pristujejo tudi nji vse politične pravice, zapopadene v tem državnem osnovnem zakonu.

Zavedajoč se pravice, ki so dane avstrijskim državljanom in občinam s členom XIII ravno imenovanega zakona, da ima namreč vsakdo pravico svoje mnenje z besedo, pismom tiskom ter s podobami v okvirju zakonitih mej svobodno izražati, je občinski odbor kokarski v svoji seji z dne 13. grudnia 1908 na predlog svojega zavednega župana Josipa Praznika sklenil soglasno sledeče resolucije:

I. Ker se vseučiliška rektorja v Gradcu in na Dunaju nasproti slovenskim vseučilišč-

nikom pristransko in razžalivo obnašata, ker tadva in vlada dopuščata, da nemški burši pretepavajo slovenske visokošolce, oziroma jim branijo s silo v akademsko obednico ter jih smatrajo za manj vredne in za neenakopravne, se čuti z njimi tudi občinski odbor kokarski užaljenega.

Da bo naša akademiška mladina v prihodnje zavarovana pred podobnimi nemškimi barbarskimi napadi in da se ustreže kričeči kulturni potrebi slovenskega naroda ter da se že vendar enkrat izvrši člen XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra l. 1867., drž. zak. broj 142, zahtevamo v imenu prebivalstva občine Kokarje najodločneje, naj predloži vlada državnemu zboru še letos zakonski načrt za ustanovitev popolnega vseučilišča s slovenskim učnim jezikom v Ljubljani.

Ugovarjamo odločno, da bi se italijansko vseučilišče prej ustanovilo nego slovensko. Najodločneje se zavarujemo proti temu, da bi se italijansko vseučilišče ustanovilo v Trstu.

II. V imenu prebivalstva občine Kokarje se zgražamo nad žalostnim dejstvom, da se je dobila avstrijska vlada, ki se je vdala vse-nemškemu pritisku in je v varstvo nesmiselnih burševskih čepic razglasila nad Prago drakonično naglo sodbo. Bratskemu češkemu narodu izražamo v njegovih bridkih časih svoje najsrčnejše čuvstvanje.

III. V imenu prebivalstva občine Kokarje odobravamo opozicijsko stališče v „Narodni zvezi“ združenih slovenskih in hrvaških državnih poslancev ter jih nujno prosimo, naj nadaljujejo z svo odločnostjo pričeti boj za pravice slovenskega naroda proti ponemčevalnemu vladnemu sistemu, naj preprečijo z najradikalnejšo obstrukcijo nemška nasilstva nad slovenskim narodom.

IV. V imenu vsega prebivalstva občine Kokarje pozivamo vlado in prosimo krono, naj stori konec nezakonitostim in političnemu preganjanju na Hrvaškem.

V. V imenu vsega prebivalstva občine Kokarje rotimo vlado, naj stori vse, da bo prenehala nevarnost vojne s Srbijo in Črno goro. Mi smo proti vojni s človekoljubnega stališča: zakaj vojna je za družine nekaj nad vse strašnega, proti tej vojni pa smo še posebe, ker bi se vodila proti našemu bratskemu narodu in bi dala povod za evropsko vojno. Naša država naj pomiri razburjenost v Srbiji in v Črni gori s tem, da se naj za Srbijo z odstopom primernega sveta zveza z Jadranskim morjem.

VI. Dokler ni sporazumna rešitev prepis s Srbijo in Črno goro zagotovljena, naj v „Narodni zvezi“ združeni slovenski in hrvaški državni poslanci zastopajo v aneksijskem vprašanju strogo opozicijsko stališče, potem pa naj z ozirom na ponemčevalne namene vseh dosežanih avstrijskih vlad delajo z vsemi sredstvi na to, da se troedina kraljevine Hrvaška, Slavonija in Dalmacija, potem Bosna in Hercegovina, in končno vse slovensko ozemlje združi v jugoslovansko državno skupino kot nerazdružljiv del Avstrije pod žezlom Habsburžanov.

Dalje v prilogi.

to je pesmarica od Škultetija. Pa jame listati po knjigi ter čita pesem: „Verný Slovák“, oni stih, ki se začenja z besedami: „Jaz sem majhen, toda Slovák.“

„Kaj je to? Torej rabite tudi takšne knjige?“ doda porogljivo. „Ali je tudi ta knjiga potrjena od ministrstva?“

„Prosim,“ se jame opravičevati učitelj, „v tej knjigi se nahajajo nedolžni verzi, torej še ni nikdar ovržena in že je temu več nego šestdeset let, kar je bila prvokrat tiskana in d tega časa brez ovir predpostavljanih večkrat izdana, končno pa tudi ni učna knjiga, marveč so si jo otroci sami kupili za domače čitanje.“

„Tako?“ in pri tem se je nasmehnil, „a od koga?“

„Nu od mene?“ odvrne učitelj nekako bojazljivo, kakor bi se bal, da bo grajan zaraditega... „Saj je to najboljša knjiga za čitanje slovaških otrokom,“ doda.

„Tako? — Razumem.“

„A ti, kakšne knjige imaš?“ vpraša drugega učenca.

Ta mu poda molče vse.

Šolski nadzornik jih pregleda po vrsti. Nad čitanko je kar ostrmel, ko je ondi zagledal bel papir. Odpre jo ter vidi zemljevid

Evrope in Amerike, na katerem so bile naznačene črte, koder se potuje iz Evrope v Ameriko.

„A kaj pa je to?“

„Ne vem,“ odvrne ta nekako malomarno.

„Kdo ima še takšen zemljevid?“ vpraša nadzornik otroke.

Kakšnih pet otrok ga je še imelo.

„Gospod učitelj, mar ne veste, da je strogo prepovedano ukvarjati se z agenturo izseluikov?“ s tem vprašanjem se obrne nadzornik k učitelju.

„Kaj takega si ne dam očitati“, zakriči učitelj razžaljen — „a...“

„Dokazi so tukaj... a pri tem bodite tiho...“

„To še niso nobeni dokazi,“ odvrne učitelj. „Ljudem se pošilja to iz Bremena in Hamburga po pošti, ti pa dade to otrokom, da se s tem igrajo kot z nekakimi nepotrebnimi slikami in znakovi. Sicer jih še nisem pregledal, zakaj med učenjem čitanja morajo šolski otroci imeti samo dotično knjigo ali pa pisanko in tablico. Da bi vohunil po torbica — odpustite — to mi ni prišlo še nikdar v glavo, da bi naj jemal ozir na takšne malenkosti. In jaz,“ nadaljuje z zvišenim glasom, „jaz naj

bi podpiral izselniško gibanje? Jaz, ki narod ljubim ter vidim z žalostjo, kakšna škoda se mu godi uprav s tem, da so mnogi ostali ondi za morjem na veke, drugi so zopet pravno globoko padli, ali pa so njih žene, ki so ostale same, postale nenravnstvene?“

Nadzornik samo mahne z roko, kakor bi hotel reči: pustimo to, naj to verjame, kdor hoče. Na to pa vpraša:

„Ali učite otroke peti madjarske pesmi?“

„Da.“

„Ali znajo zapeti cesarsko pesem?“

„Da.“

„Prosim, izvolite začeti.“

Učitelj vzdihne, pogleda otroke v zamenje, naj vstanejo, na to pa začne:

„Isten ald mag a magyart *)“

Kaj si mislil, kaj čutil, kaj pretrpel pod tem petjem — to ve le sam Vsemogočni očetiti, to sramoto, to njegovo ubeštvo in ta smeh, ki je gladal iz oči nadzornikovih, ko je čutil, da se nahaja ponižan in mučen slično muhi v pajkovi mreži.

Da, on je moral peti in prositi Boga za blagor onih, ki ga tako mučijo, ki mu strežejo po življenju, a ne samo njemu, marveč tudi njegovi ženi in drobnim in nedolžnim

*) Bog blagoslovi Madjara.

otrokom. On je prepeval, in srce mu je pri tem krvavelo, on se je pokoril, on se dal zasramovati, samo da je svoj ubogo rodovino zamogel zavarevati pred najskrajnejšo bedo...

Ko je nadzornik odšel od njega, ni bil zmogel dalje poučevati; razpustil je otroke vsaksebi in odšel v svoje stanovanje, kjer ga je že pričakovala soprega vsa v skrbeh, zakaj obisk nadzornika v slovaških vaseh ni zbuja nikdar kake prijetnosti, pač pa je bil zmerom nekaj zlobnega, ker nadzornik le malokdaj pride z dobrim namenom, marveč vsikdar zaradi gotovega smotra in z nekim načrtom, da bi mogel najti kakšno napako ter se radoval nad zadrego svojega podložnika in kazal svojo moč nad njim. — A kar je še najpoglavitejše, da bi zmerom mogel se izkazati, kako skrbno čuva nad drago domovino — ker sicer se mu lahko utegne pripetiti, da ga odvržejo kot nekakšno staro železo, ali da ne bo mogel korakati dalje.

Ko ji je bil povedal, kaj se je pripetilo, sta umolknila oba. — Čutila sta, kaj ima priti, ker sta videla to že na drugih in vrhutega sta bila o tem poučena jako dobro, ker sta to dostikrat že izkusila sama in čitala v časopisih o krivicah, ki so se doprinala na slovaškem narodu, ki so tako jasno dokazovale to grozno